

УДК 37.011.31:504

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-27

В.А. ФРИЦЮК,

доктор педагогічних наук,

*професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*

Н.В. БАЮРКО,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри біології

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

В.М. ФРИЦЮК,

викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті визначено, що для формування екологічної компетентності майбутніх учителів важливо залучати студентів до квазіпрофесійної еколого-освітньої діяльності; використовувати завдання екологічного спрямування у процесі проходження майбутніми вчителями різних видів практик та розвивати їхню мотивацію до розвитку власної екологічної компетентності. Для майбутніх учителів також важливою є активізація потреби студентів в оволодінні методиками розвитку екологічної компетентності школярів. Доведено доцільність використання компетентнісного підходу для формування практичних умінь. У процесі його застосування акцентується увага на переорієнтації з процесу навчання на практичний результат, тобто на можливість майбутніх педагогів здійснювати власний екологічний розвиток і здатність студентів практично діяти, застосовувати набуті вміння в процесі розвитку екологічної компетентності учнів. Наведено приклади використання завдань екологічного спрямування під час проходження майбутніми вчителями пропедевтичної практики, мета якої полягає в оволодінні студентами основними функціями педагогічної діяльності вчителя на репродуктивному й реконструктивному рівнях, становленні й розвитку педагогічної компетентності, формуванні професійних якостей. У статті доведено, що вмотивоване використання завдань екологічного спрямування під час проходження студентами педагогічної практики сприяє ціннісному усвідомленню майбутніми вчителями необхідності екологічного виховання учнів і розвитку власної екологічної компетентності. Під час педагогічних практик студенти мають змогу пересвідчитися в недостатності своїх знань (психолого-педагогічних чи фахових) та недостатній обізнаності з екологічною проблематикою, недостатньому рівні власної екологічної грамотності, що спонукатиме їх до вдосконалення рівня теоретичної та практичної підготовки в контексті розвитку екологічної компетентності.

Ключові слова: компетентність, екологічна компетентність, майбутні вчителі, професійна підготовка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна екологічна ситуація у світі та Україні загострюється з кожним днем. Забруднення атмосфери шкідливими викидами, тисячі тон сміття, знищення цілих екосистем через вирубування лісів, розорювання, будівництво, шкідлива радіація та випромінювання – далеко не повний перелік тих техногенних факторів, які негативно впливають на екологію.

© В.А. Фрицюк, Н.В. Баюрко, В.М. Фрицюк, 2022

Безсумнівно, що майбутні вчителі мають усвідомлювати, що життя людини, її матеріальне й моральне благополуччя залежать від стану навколишнього середовища. Саме такі цінності вони мають у подальшому транслувати своїм учням [7; 9]. Для успішної професійної діяльності в цьому аспекті майбутні вчителі мають володіти високим рівнем екологічної компетентності, як складової їхньої загальної професійної компетентності.

У Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки вказується, що зміст і організація сучасної освіти недостатньо орієнтовані на формування у молоді життєво важливих компетентностей. В умовах модернізації освіти і загрози екологічної кризи особливо актуальним є набуття молоддю екологічної компетентності, яка є складовою життєвої компетентності.

Ключовою фігурою у формуванні екологічної компетенції майбутніх поколінь є учитель, готовий до безперервного професійного саморозвитку [7; 8; 9]. Тому фахова підготовка студентів – майбутніх учителів, їх екологічна освіта, культура, готовність до природоохоронної та еколого-натуралістичної роботи з дітьми, громадянська позиція і, зрештою, екологічна компетентність є важливою складовою професійної підготовки вчителів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження викликають інтерес праці науковців, які безпосередньо чи опосередковано стосуються питань екологічної компетентності, зокрема, Г. Білецької, О. Колонькової, Л. Лук'янкової, В. Маршицької, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Л. Руденко, С. Шмалей та ін.

Значна частка досліджень у царині неперервної екологічної освіти і виховання присвячено проблемі формування екологічної культури майбутніх учителів (Ю. Бойчук, Т. Вайда, Н. Грейда, Г. Науменко, Г. Тарасенко, Г. Філіпчук та ін.). Попри значну кількість досліджень, пов'язаних з екологічною компетентністю, проблема формування екологічної компетентності майбутніх учителів як складової їхньої професійної компетентності досліджена недостатньо.

Метою статті є визначення окремих умов формування екологічної компетентності майбутніх учителів як складової їхньої професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з вагомих методологічних підходів дослідження є компетентнісний. Варто зазначити, що компетентнісний підхід (І. Бех, Н. Бібік, О. Глузман, О. Локшина, В. Луговий, Н. Нагорна, С. Ніколаєва, О. Овчарук, Н. Побірченко, О. Пометун, О. Савченко, В. Химинець, Л. Хоружа, А. Ярошенко та ін.) активно впроваджується в сучасній європейській системі освіти. У контексті дослідження він передбачає спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, а саме: на формування не лише знань, умінь і навичок стосовно екологічної компетентності, а передусім на вироблення досвіду їх застосування.

Компетентнісний підхід (competence-based approach) до визначення результатів навчання базується на їх описі в термінах компетентностей. Даний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим.

Вочевидь, «набір» компетентностей не випадковий, він з належною повнотою і системністю повинен відображувати всю сукупність завдань, необхідність вирішення яких може виникнути у професійній діяльності, повинен вести до позначки «метакомпетентності» як цілісної характеристики фахівця, який володіє необхідними можливостями вирішення найрізноманітніших завдань професійної діяльності.

О. Пометун та О. Овчарук компетентнісний підхід розуміють як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей особистості, результатом якого повинно стати формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості [6, с. 66].

Для майбутніх педагогів важливою є професійна компетентність. На думку В. Сластьоніна [4], поняття «професійна компетентність педагога» поєднує сукупність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. З огляду на проблему дослідження, екологічну компетентність вважаємо складовою професійної компетентності майбутніх учителів.

Варто назвати основні показники професійної компетентності вчителя, що найчастіше визначаються дослідниками, а саме: особистісні якості, особливо перетворювальні та

психологічні; усвідомлення ролі педагога у вихованні громадянина, патріота; безперервне підвищення загальної та професійної культури; пошукова діяльність учителя; володіння методами педагогічного дослідження; конструювання власного педагогічного досвіду; результативність навчально-виховного процесу; активна педагогічна діяльність, спрямована на перетворення особистості учня й учителя [5].

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять наукові розробки С. Іванової, яка стверджує, що професійна компетентність педагога складається з чотирьох компонентів, які формуються під час навчання у ЗВО та вдосконалюються у процесі подальшої професійної діяльності: спеціальна складова – володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток; соціальна складова – володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом, а також прийнятими в даній професії прийомами фахового спілкування, соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці; індивідуальна складова – володіння прийомами самореалізації та розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до фахового зростання, вміння раціонально організувати свою працю без перевантажень; особистісна складова – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку засобами протистояння професійним деформаціям особистості [3].

Сутність компетентнісного підходу полягає у спрямованості освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості, якими мають оволодіти студенти під час навчання, розвитку в особистості здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання та досвід у професійній діяльності [10]. Вважаємо, що саме завдяки реалізації цього підходу у студентів розвивається професійна компетентність, складовою якої є екологічна компетентність.

Компетентнісний підхід передбачає формування практичних умінь. У процесі його застосування акцентується увага на переорієнтації з процесу навчання на практичний результат, тобто на можливість майбутніх педагогів здійснювати власний екологічний розвиток і здатність студентів практично діяти, застосовувати набуті вміння в процесі розвитку екологічної компетентності учнів.

Проведений теоретичний аналіз проблеми екологічної компетентності особистості дає змогу визначити умови, що сприяють формуванню в майбутніх учителів екологічної компетентності.

На основі аналізу психологічних і педагогічних досліджень Ю. Бойчука, Г. Галієвої, Г. Глухової, О. Гуренкової, Н. Немченко, Н. Олійник, О. Пруцакової, С. Совгіри, Л. Титаренко, М. Хроленко та ін., власного досвіду викладання можемо визначити, що для формування екологічної компетентності майбутніх учителів важливо залучати студентів до квазіпрофесійної еколого-освітньої діяльності; використовувати завдання екологічного спрямування у процесі проходження майбутніми вчителями різних видів практик та розвивати їхню мотивацію до розвитку власної екологічної компетентності.

Для майбутніх учителів також важливою є активізація потреби студентів в оволодінні методиками розвитку екологічної компетентності школярів.

Роль потреби в оволодінні студентами методиками розвитку екологічної компетентності школярів полягає в тому, що вона спонукає майбутніх учителів до дії. За умови усвідомлення змісту цієї потреби і можливості її реалізації, вона набирає форму інтересу студентів до розвитку екологічної компетентності школярів. Інтерес до екологічної компетентності зумовлює появу спонукальних дій, мотивів. Потреби майбутніх учителів – це нестача, в даному випадку, знань і умінь стосовно розвитку екологічної компетентності школярів, інтереси – це усвідомлені потреби, джерело діяльності, об'єктивна необхідність виконання певних функцій для задоволення потреб; мотиви – усвідомлені причини діяльності, спонування майбутніх педагогів до оволодіння відповідними методиками розвитку екологічної компетентності школярів.

Для забезпечення особистого включення студентів в еколого-освітню діяльність ефективним є, на нашу думку, мікровикладання як один з напрямків практичної професійної діяльності, що допомагає майбутнім учителям краще усвідомити сутність педагогічних явищ. Саме в процесі моделювання фрагментів практичної діяльності студенти розвивають свої педагогічні здібності, набувають досвіду екологічної діяльності, формують здатність до самоаналізу й корекції власної діяльності тощо. У майбутніх учителів, які активно беруть участь

у підготовці і проведенні практичних занять з використанням методів мікрвикладання та моделювання фрагментів виховних заходів екологічного спрямування, формуються такі якості, як спрямованість на здійснення екологічної діяльності, зацікавленість проблемами збереження довкілля, що поєднуються з глибокими теоретичними педагогічними й екологічними знаннями, обізнаністю з екологічною проблематикою, що сприяє оволодінню методами й прийомами розвитку екологічної компетентності учнів [2, с. 60–67].

Наведемо приклад використання завдань екологічного спрямування під час проходження майбутніми вчителями пропедевтичної практики, мета якої полягає в оволодінні студентами основними функціями педагогічної діяльності вчителя на репродуктивному й реконструктивному рівнях, становленні й розвитку педагогічної компетентності, формуванні професійних якостей. Зазначена мета реалізується у процесі виконання студентами комплексних практичних завдань з дидактики, методики виховної роботи, методики викладання, основ педагогічної майстерності. Впродовж виконання таких завдань реалізувалася й визначена педагогічна умова.

Наприклад, одним із завдань пропедевтичної практики є підготовка й проведення фрагменту виховного заходу з використанням методу переконування для реалізації таких завдань: переконати учнів у необхідності економного водокористування; спонукати учнів до самовдосконалення; переконати учнів у важливості навчання, викликати інтерес до вивчення науки; переконати у важливості бережливого ставлення до навколишнього середовища тощо. Тож ми пропонували майбутнім учителям проводити виховні заходи саме екологічного спрямування.

Для прикладу наведемо теми виховних заходів, що обирали студенти: «Організми і середовище існування», «Екологічний стан річки Південний Буг», «Екологічні проблеми мого міста», «Екологічні проблеми людства. Шляхи розв'язання», «Екологічний паспорт приміщення школи», «Екологічний стан кабінету біології», «Екологічні дослідження центрального міського парку», «Екологічні проблеми Вінницької області», «Екологія Чорнобильської зони», «Екологія і здоров'я людини», «Природними стежками рідного краю», «Економічні й екологічні переваги вторинної переробки відходів» та ін. Варто зауважити, що студенти, обираючи тему, завжди намагалися враховувати вікову категорію учнів, по можливості, сферу їхніх інтересів та обирали екологічну проблему, близьку за своїм змістом до регіону проживання дітей.

Студентам також пропонувалося спостереження та педагогічний аналіз фрагментів публічних виступів однокурсників за такою орієнтовною тематикою: «Як удосконалити самого себе», «СНІД: не залишимося байдужими», «Виступ перед батьками про шкідливість тютюнопаління і надмірного вживання алкоголю» тощо. Студенти досить часто обирали теми, пов'язані з екологічною проблематикою: «Значення рослин у природі та житті людини», «Збережемо первоцвіти Вінниччини», «Пристаювання організмів до абіотичних факторів середовища», «Орнітофауна антропогенних ландшафтів», «Екологія і здоров'я людини», «Біосфера як цілісна система», «Природоохоронні території рідного краю», «Природні екологічні катастрофи», «Екологічна ситуація в Україні» та ін.

У процесі формування екологічної компетентності майбутніх учителів як складової їхньої професійної компетентності доцільно використовувалися такі форми організації і проведення колективної і групової екологічної діяльності: екологічний гурток, екскурсії у природу, робота на пришкольній навчально-дослідній ділянці, еколого-краєзнавча експедиція, спеціалізований оздоровчий екологічний центр тощо. Під час проходження педагогічної практики студентам корисно долучитися до конкретних корисних справ екологічного спрямування, організованих майбутніми учителями біології. Це такі акції: «Збережи ялинку» – проведення інформаційно-агітаційної роботи серед учнів і населення для упередження передноворічного вирубування хвойних рослин; «Годівничка» – підгодівля зимуючих птахів з метою вивчення і збереження різноманіття птахів України; «Я свій голос віддаю на захист бездомних тварин» – виховання у підростаючого покоління ціннісного ставлення до природи; «Чисте довкілля – здорове майбутнє» для збереження природних ландшафтів Вінницького району тощо. Також під час педагогічної практики студентами було організовано роботу над низкою екологічних проектів: «Запровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів як один з ефективних засобів формування екологічної культури жителів міста Вінниці», «Зелена демократія», «Охорона видового біорізноманіття околиць м. Вінниці», «Створення мобільного центру екологічної освіти», «Екологічна стежина для всіх», «Зоряна рана» та ін.

Висновок. Отже, завдяки такій роботі студенти допомогли значній частині школярів зрозуміти взаємозв'язок глобальних і регіональних екологічних проблем, усвідомити важливість особистої відповідальності за вирішення екологічних проблем. У навмисне створюваній суспільно корисній діяльності не тільки визначається місце особистості в суспільстві, але й закладається її соціальна позиція. Така діяльність включає учнів у найбільш дієву форму спілкування, в ній діти опановують взаємини, притаманні світу дорослих, отримують в цьому світі визнання. Вона сприяє активному формуванню особистості учня, його самосвідомості, забезпечує перебудову його потреб і мотивів поведінки.

Вважаємо, що саме умотивоване використання завдань екологічного спрямування під час проходження студентами педагогічної практики сприяє ціннісному усвідомленню майбутніми учителями необхідності екологічного виховання учнів й розвитку власної екологічної компетентності. Під час педагогічних практик студенти мають змогу пересвідчитися в недостатності своїх знань (психолого-педагогічних чи фахових) та недостатній обізнаності з екологічною проблематикою, недостатньому рівні власної екологічної грамотності, що спонукатиме їх до вдосконалення рівня теоретичної та практичної підготовки в контексті розвитку екологічної компетентності.

Список використаної літератури

1. Анисимов В.Е., Пантина Н.С. Методологические вопросы разработки модели специалиста. *Советская педагогика*. 1977. № 5. С. 100–108.
2. Баярко Н. В. Формування готовності майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Київ; Вінниця: Планер, 2015. Вип. 43. С. 138–142.
3. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2008. Вип. 42. С. 106–110.
4. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. 3-е изд. М.: Школа-Пресса, 2000. 512 с.
5. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя. URL: <http://osvita.ua/school/method/9170/>
6. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи* / за ред. О.В. Овчарук. К., 2004. 111 с.
7. Фрицюк В. А. Аксіологічний підхід до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя. *Актуальні питання освіти і науки*: зб. наук. ст., матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 листоп. 2016 р. / Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Х.: ХОГОКЗ, 2016. С. 460–463.
8. Фрицюк В. А. Діагностика готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал*. 2016. № 10. С. 189–194.
9. Фрицюк В. А. Методологічні підходи до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього фахівця. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2017. № 6 (129). С. 107–114.
10. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>

References

1. Anisimov, V.E., Pantina, N.S. (1977). *Metodologicheskie voprosy razrabotki modeli spetsialista* [Methodological issues of developing a specialist model]. *Sovetskaia pedagogika* [Soviet pedagogy], no. 5, pp. 100-108. (In Russian).
2. Baiurko, N.V. (2015). *Formuvannia hotovnosti maibutnix uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv* [Forming the readiness of future biology teachers to develop students' environmental competence]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini*

metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems]. Kyiv-Vinnytsia, Planer Publ., issue 43, pp. 138-142. (In Ukrainian).

3. Ivanova, S.V. (2008). *Funktionalnyi pidkhid do vyznachennia profesiinoi kompetentnosti vchytelia biolohii ta orhanizatsiia yii vdoskonalennia v zakladi pisliadyplomnoi osvity* [Functional approach to determining the professional competence of a biology teacher and the organization of its improvement in the institution of postgraduate education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka* [Bulletin of Zhytomyr State University. I. Franko], issue 42, pp. 106-110. (In Ukrainian).

4. Slastenin, V.A., Ysaev, I.F., Mishchenko, A.I., Shiianov, E.N. (2000). *Pedagogika* [Pedagogy]. Moscow, Shkola-Pressa Publ., 512 p. (In Russian).

5. Pelaheichenko, V. *Kliuchovi komponenty kompetentnosti vchytelia* [Key components of teacher competence]. Available at: <http://osvita.ua/school/method/9170/> (In Ukrainian).

6. Pometun, O.I. (2004). *Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu v ukrainskii osviti* [Discussion of Ukrainian teachers around the introduction of a competency-based approach in Ukrainian education]. *Kompetentnistnyi pidkhid u suchasni osviti. Svitovyi pidkhid ta ukrainski perspektyvy* [Competence approach in modern education. World approach and Ukrainian perspectives]. Kyiv, 111 p. (In Ukrainian).

7. Frytsiuk, V.A. (2016). *Aksiolohichni pidkhid do vyvchennia problemy profesiinoho samorozvytku maibutnoho vchytelia* [Axiological approach to the study of the problem of professional self-development of future teachers]. *Aktualni pytannia osvity i nauky* [Current issues of education and science]. Kharkiv, KhOHOKZ Publ., pp. 460-463. (In Ukrainian).

8. Frytsiuk, V.A. (2016). *Diahnostyka hotovnosti maibutnikh pedahohiv do profesiinoho samorozvytku* [Diagnosis of readiness of future teachers for professional self-development]. *Nauka i osvita* [Science and education], no. 10, pp. 189-194. (In Ukrainian).

9. Frytsiuk, V.A. (2017). *Metodolohichni pidkhody do vyvchennia problemy profesiinoho samorozvytku maibutnoho fakhivtsia* [Methodological approaches to the study of the problem of professional self-development of the future specialist]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu* [Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute], no. 6 (129), pp. 107-114. (In Ukrainian).

10. Khymynets, V. *Kompetentnistnyi pidkhid do profesiinoho rozvytku vchytelia* [Competence approach to teacher professional development]. *Zakarpatskyi instytut pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity*. Available at: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (In Ukrainian).

FORMATION OF ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS AS A COMPONENT OF THEIR PROFESSIONAL COMPETENCE

Valentina A. Fritsyuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Pedagogy, Vocational Education and Management of Educational Institutions, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

E-mail: valentina.frytsiuk@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6988-6258>

Natalia V. Bayurko, Associate Professor of Biology Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

E-mail: nv.bayurko@vspu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6172-9669>

Vasyl M. Fritsyuk, Lecturer at the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

E-mail: fritsyuk.vasil@vspu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4466-9019>

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-27

Key words: competence, environmental competence, future teachers, training.

The article deals with the issue of preparation of future teachers to the development of ecological competence of secondary school pupils. A key figure in the formation of ecological competence of future

generations of citizens is the teacher. Hence, professional qualifications of students working for a university degree in the field of teaching, their environmental education, environmental literacy, readiness for carrying out nature protection activities with children as well as their civic stance are crucial for the professional training of teachers. The authors analyse theoretical principles of the investigated problem, determine the essence of ecological competence, «readiness of future teachers of biology to the development of ecological competence of secondary school pupils», as an integrative characteristic of personality that shows in the attitude of students to the development of pupils' ecological competence, students' the realization of reasons and requirements in this activity. This is also demonstrated in the existence of thorough and versatile subject knowledge of disciplines in the chosen profession and ecological, psychological and pedagogical, social and ecological, methodological knowledge, abilities and skills in relation to the development of ecological competence of junior adolescents.

The study theoretically proved and experimentally tested pedagogical conditions and methods of forming readiness of future teachers to the development of ecological competence of secondary school pupils in the process of learning at higher educational pedagogical establishments: activation of the need of students in capturing the methods of developing ecological competence of schoolchildren; using at the lessons in professional disciplines the design of fragments of professional and pedagogical activity for providing personal implication of students in ecological and educational activity; the motivated usage of tasks of ecological orientation in different types of practices undertaken by future biology teachers.

Одержано 25.01.2022 р.